

Roman Bartnicki

"Die Dynamik des Anfangs. Leben und Fragen der jungen Kirche", Anton Vögtle, Freiburg 1988 : [recenzja]

Collectanea Theologica 61/2, 189-190

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anton VÖGTLE, *Die Dynamik des Anfangs. Leben und Fragen der jungen Kirche*, Freiburg 1988, Herder, s. 208.

Wzorem dla Kościoła w każdej epoce powinien być najstarszy Kościół, a więc Kościół apostołski. Dlatego wiara, życie i pytania pierwszych chrześcijan są ciągle aktualne i interesują także tych, którzy dzisiaj należą i współkształtują Kościół. Aby jednak być zorientowanym w sprawach pierwotnego Kościoła, konieczna jest dokładniejsza znajomość jego początków.

Anton Vögtle, jeden z najwybitniejszych współczesnych biblistów, w prezentowanej książce zarysowuje sugestywny obraz „Kościoła początku”. W mistrzowski sposób wykorzystuje świadectwa nowotestamentalne i wyniki badań egzegetycznych po to, by wyjaśnić m.in. następujące problemy: co wiemy o historii pierwotnej wspólnoty kościelnej i przejściu chrześcijaństwa do innych narodów? Jak wyglądała wspólnota chrześcijańska powstająca w wielkim mieście? Co można powiedzieć o rozwoju kościelnych funkcji i organizacji Kościoła? Jaka była pozycja kobiety w Kościele, czy była wykluczona od określonych funkcji? Jak przedstawiał się stosunek najstarszego chrześcijaństwa do ówczesnego świata?

Na te pytania A. Vögtle odpowiada w książce posiadającej siedem rozdziałów. Pierwszy ma charakter wstępny. Wykazuje w nim autor, że bez chrystofanii nie powstałby Kościół w Jerozolimie. Rozdział drugi ukazuje pierwotną wspólnotę jerozolimską, m.in. uzupełnienie symbolicznej liczby Dwunastu świadków Chrystusa, zesłanie Ducha Świętego, świątynię jako miejsce modlitwy i misyjnego przepowiadania, wzrastający dystans wobec synagogi i świątyni, dwa ugrupowania wspólnoty jerozolimskiej.

Rozdział trzeci ukazuje drogę Kościoła do innych narodów. Omawia tu autor m.in. uniwersalny „nakaz misyjny” i działalność misyjną apostołów, konflikt spowodowany przez hellenistycznych judeochrześcijan, początki systematycznego misjonowania pogan, misyjne znaczenie Antiochii i apostoła Pawła, reakcję rygorystycznych judeochrześcijan, rozstrzygnięcia „soboru apostołskiego”, „posoborowy” konflikt z judaistycznymi gorliwcami, znaczenie Pawła dla rozwoju misji wśród pogan.

Czwarty rozdział przedstawia młodą wspólnotę wielkowiejską, Kościół w Koryncie — jego życie i problemy. Między innymi przypomina niebezpieczeństwo podziału wspólnoty na różne grupy, odpowiedzialność wspólnoty za usunięcie rażącego przypadku nierządu, problemy rozwodów, małżeństw mieszanych, zawieranie małżeństwa a bezżeństwo, problem mięsa złożonego na ofiarę bożkom, nieporządku na zgromadzeniach liturgicznych, naukę o zmartwychwstaniu umarłych.

Rozdział piąty poświęcony jest organizacji Kościoła pierwotnego, jego urzędowi. Mamy tu omówione m.in. następujące zagadnienia: decydująca funkcja apostołów, znaczenie Piotra dla Kościoła, charyzmatyczna koncepcja wspólnoty apostoła Pawła, powalowy rozwój funkcji kościelnych, struktura urzędów w listach pastoralnych.

Rozdział szósty ukazuje rolę kobiet w pierwotnym Kościele. Poruszone są tu np. takie zagadnienia: Jezus a kobiety, dwunastu mężczyzn najbliższymi naśladowcami Jezusa, kto sprawował Eucharystię?, zwrot „bracia”, kobiety jako współpracownice apostoła Pawła, Febe z Kenchr, Junia czy Junias?, kobieta jako „apostoł”, sprzeczność w 1 Kor?, nowe akcenty w zachowaniu się podczas nabożeństw, sytuacja w listach pasterskich i innych późnych pismach, prorokinie w pismach pozakanonicznych, kobiety celebrujące Eucharystię?

Rozdział siódmy nosi tytuł: *Kościół a świat w czasach apostołskich i poapostołskich*. Tytuły niektórych paragrafów: świadomość obywatelska. świata, popularni filozofujący wędrowni kaznodzieje i chrześcijańscy misjonarze, nieuniknione napięcia i konflikty, „zbawcy” rzymsko-hellenistycznego świata a orędzie Chrystusa, tęsknota za zbawieniem w kultach misteryjnych,

rozumienie świata i zbawienie w gnozie, polityczne i społeczne zaangażowanie chrześcijan.

Dobrze, że otrzymaliśmy wartościową książkę poświęconą początkom Kościoła. Pytanie o początki Kościoła posiada przecież centralne znaczenie w dzisiejszych egzegetycznych i teologicznych dyskusjach. Na Kościele pierwotnym musi wzorować się Kościół wszystkich czasów. Książka A. Vögtle'go może czasami zaskoczyć czytelnika, niekiedy może być niewygodna. Ukazanie dynamiki początków powinno być ważnym impulsem dla odnowy Kościoła.

ks. Roman Bartnicki, Warszawa

Manfred UGLORZ, *Obecność Boga w chrystologicznej refleksji ewangelisty Jana*, Warszawa 1988, Chrześcijańska Akademia Teologiczna, s. 209.

Od 23 lat nazwisko ks. Uglorza pojawia się — i to często — w piśmiennictwie polskich protestantów: w „Zwiastunie”, w „Kalendarzu Ewangelickim” oraz w serii *Z problemów Reformacji*. Pracując w Katedrze Wiedzy Nowotestamentalnej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej doktoryzował się na podstawie rozprawy *Profetyczne posłannictwo Kościoła. Przyczynek do eklezjologii Nowego Testamentu* (1982 — nie opublikowana). Na prośbę redakcji „Encyklopedii katolickiej” opracował dla niej ważkie hasła: *Teologia Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego* i „*Dzieje teologii i duchowości Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego*”. Po śmierci ks. prof. Woldemara Gastpar'y'ego ks. Uglorz praktycznie stał się czołowym reprezentantem teologii luteranńskiej w Polsce obok rektora ChAT, ks. prof. Jerzego Gryniakowa. Teolog katolicki chętnie zauważa spokojny obiektywizm pióra polskiego luteranina, wyzwolonego z ducha antykatolickiej polemiki, rozumiałej z punktu psychologii w konfesyjnym piśmiennictwie Kościołów mniejszościowych.

Recenzowana książka jest rozprawą habilitacyjną (kolokwium habilitacyjne odbyło się 22 marca 1988 roku; recenzentami byli ks. prof. Witold Benedyktowicz z ChAT oraz ks. A. Nossol i S. C. Napiórkowski z KUL), opublikowaną po habilitacji. Aktualnie jej autor jest docentem w ChAT.

Ks. Uglorz nie ułatwił sobie zadania; w rozprawie habilitacyjnej nie przedłużył badań podjętych w pracy doktorskiej. Skierował zainteresowania ku chrystologii czwartej Ewangelii. Znalazł w niej aspekt mało dotąd dotrzągany, mianowicie problem obecności Boga. Obrął więc temat należący do centralnych w teologii chrześcijańskiej. Wielkie *opus Christi* różnie się bowiem opisuje, m.in. jako objawienie Ojca w Słowie wcielonym i zbawcze wkroczenie w historię Boga-Emanuela. Problem obecności Boga w świecie to problem nie tylko teodycealny, ale również ściśle teologiczny, związany szczególnie z chrystologią i soteriologią. „Objawienie Ojca” w Chrystusie i przez Chrystusa można uznać za drugie imię odkupienia. Teolog chrześcijański bez oporów podpisuje się pod tezą ks. Uglorza, który idąc za dr. Marcineń Lutrem napisał: „Uprawiać teologię znaczy zajmować się przede wszystkim chrystologią” (s. 13), jak również pod ważkim metodologicznie zdaniem, że chrystocentryzm „staje się zasadą formalną chrześcijańskiej teologii oraz hermeneutyczną metodą w mówieniu o Bogu i Jego zbawczym dziele w historii” (s. 14). Również modna do niedawna, aczkolwiek efemeryczna, jak się okazało, teologia śmierci Boga, podkreśla potrzebę zauważania ewangelicznego przekazu o Bogu obecnym w historii w osobie i wydarzeniu Jezusa Chrystusa.

Wytypowanie tego czy innego fragmentu Nowego Testamentu do przebadania go pod wybranym kątem posiada w tym przypadku znacznie mniejsze znaczenie. Autor wybrał Ewangelię św. Jana: mógł, oczywiście, skierować uwagę w inne regiony Nowego Testamentu, jeśli jednak postawił na ostatnie-